

IRENE SOLÀ

ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΕΔΩΣΑ ΚΙ ΕΣΥ ΚΟΙΤΑΞΕΣ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΥΡΙΒΙΑΔΗΣ ΣΟΦΟΣ

ΙΚΑΡΟΣ

ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΕΔΩΣΑ
ΚΙ ΕΣΥ ΚΟΙΤΑΞΕΣ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Η παρούσα μετάφραση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του Institut Ramon Llull.

Τίτλος πρωτοτύπου: *Et vaig donar ulls i vas mirar les tenebres*

© 2023, Irene Solà

© 2024, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική γλώσσα, σε συμφωνία με το λογοτεχνικό πρακτορείο Casanovas & Lynch Agencia Literaria S.L.

Μετάφραση από τα καταλανικά: Ευριβιάδης Σοφός

Επιμέλεια – Διόρθωση: Δημήτρης Αθηνάκης

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Κοτσάτος Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: ΗΛ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Ιούλιος 2024

ISBN 978-960-572-682-9

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Irene Solà

ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΕΔΩΣΑ
ΚΙ ΕΣΥ ΚΟΙΤΑΞΕΣ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Μετάφραση
Ευριβιάδης Σοφός

ΙΚΑΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χάραμα	11
Πρωί	39
Μεσημέρι	64
Απόγευμα	91
Σούρουπο	113
Νύχτα	132
 Σημείωμα της συγγραφέως	 185
Ευχαριστίες	189

Στον Όσκαρ

ΧΑΡΑΜΑ

*Gonosznak látszott, pedig csak öreg volt.*¹

ANNA T. ΣΑΜΠΟ

Το σκοτάδι ήταν μοβ, σαθρό, πυκνό, γκρενά αλλά και μπλε, υπόκωφο, πιτσιλωτό, τυφλό, πηχτό, βαθύ και ταυτόχρονα αστραφτερό. Ήταν γεμάτο από σκουλήκια, κλαδιά, τρέμουλα, φλέβες. Από δυσδιάκριτους λεκέδες: οι φουσκωμένοι τοίχοι ενός δωματίου, το ταβάνι, το κρεβάτι, ένα κομοδίνο, ένα κομό, μία πόρτα κι ένα παράθυρο. Οι σκιές έτριζαν, κράδαιναν, μουρμούριζαν, ροχάλιζαν. Το ροχαλητό ήταν ρινικό, σιγανό, βραχνό. Μούγκριζε, κατάπινε και πνιγόταν. Η βοή προερχόταν από το κρεβάτι και τον σωρό που κοιμόταν στη μέση. Μια παχουλιά γριά γυναίκα. Η Μπερναδέτα είχε κλειστά τα μάτια, τα βλέφαρα σαν σαύρα, δίχως βλεφαρίδες, το στόμα ανοιχτό, τα χείλη ήταν λιλά και ξεβαμμένα και τα μαλλιά μακριά και λιπαρά, ανάκατα πάνω στο μαξιλάρι. Ήταν άσχημη. Ή αυτό σκεφτόταν η άλλη γυναίκα, η Μαργαρίδα, που καθόταν δίπλα της σε μια ψάθινη καρέκλα, με τα χέρια πιασμένα στην ποδιά της, στριφογυρίζοντας τους αντίχειρες.

Στο κρεβάτι, η Μπερναδέτα ρούφηξε άτσαλα αέρα, άφησε στη μέση ένα βαρύ αγκομαχητό και σταμάτησε να αναπνέει.

1 Ουγγρικά στο πρωτότυπο: «Έμοιαζε κακιά, αλλά απλώς ήταν γριά».

Από έξω ακούστηκε μια κουκουβάγια· και μετά σιωπή. Η Μαργαρίδα σταμάτησε να στριφογυρνά τους αντίχειρες. Τέντωσε τον λαιμό, κοίταξε τη γριά και για μια στιγμή πίστεψε ότι τέλειωσε. Ότι είχε έρθει το τέλος. Το σκοτεινό όμως κενό στο στόμα της Μπερναδέτα ξεφύσησε, ανέπνευσε και ξανάρχισε το βουητό. Η Μαργαρίδα ακούμπησε ξανά την πλάτη της στην καρέκλα και συνέχισε να στριφογυρνά τα δάχτυλά της. Ήταν μια κακιασμένη γριά, με κεφάλι σπουργιτιού, αυστηρά μάτια, ανέκφραστο στόμα, αδύνατα μάγουλα, αδυνατισμένο λαιμό και κυρτούς ώμους. Και προσευχόταν. Η καημένη η Μαργαρίδα προσευχόταν όλη νύχτα. Διότι ο Κύριος απαιτούσε να προσεύχεσαι και να απαιτείς προσευχή. Επειδή όμως η Μαργαρίδα δεν μπορούσε να ζητήσει από τους άλλους να προσεύχονται, αφού η γλώσσα των συγγενών της, όσων τουλάχιστον είχαν γλώσσα, δεν ήταν παρά ένας σβόλος που δεν έλεγε ποτέ τίποτε καλό, προσευχόταν η ίδια. Με την ελπίδα ότι, αν προσευχόταν πολύ, αργά ή γρήγορα ο Θεός θα την άκουγε. Και θα την ξεχώριζε ανάμεσα σε τόσους αμαρτωλούς και τόσες αμαρτωλές. Θα τη νανούριζε μέσα στην πατρική του αγκαλιά και θα της έλεγε ότι δεν θα έπρεπε να την είχε εγκαταλείψει ποτέ, «κορούλα», ότι η Μαργαρίδα ήταν καλή και άγια και ότι τη συγχωρούσε. Θα τη συγχωρούσε για όλα όσα είχε κάνει εκείνη και όλα όσα είχαν κάνει οι άλλες.

Πρώτα προσευχόταν για όσους δεν ήταν εκεί. Για όσους είχαν φύγει και δεν είχαν επιστρέψει. Για τον άντρα της, τον Φρανσέσκ, για τα παιδιά της, τον Μπαρτομέου, τον Εστέβε και τον Γκίλια. Για τον πατέρα της, τον Μπερναδί, τον Μαρτί τον Τρυφερό και τον Μαρτί τον Κουτσό δεν προσευχόταν, επειδή δεν είχαν καμία σχέση με εκείνη. Μετά για τις γυναίκες του σπιτιού. Για τη μητέρα της, τη Ζοάνα, αν και ήταν τσιγκούνα,

και για την αδελφή της, την Μπλάνκα, αν και ήταν μια ανώμαλη. Και για την ανιψιά της, την Άνζελα, παρότι ήταν χάσιμο χρόνου να προσεύχεται για την Άνζελα και για την κόρη της ανιψιάς της, την Ντόλσα, αν και η Ντόλσα θα έπρεπε να είχε σαπίσει στην κόλαση και να την άκουγαν να ουρλιάζει κάτω από τις πέτρες διότι ήταν κόρη αυτού που ήταν. Προσευχόταν ακόμα και για την Ελιζαμπέτ, παρότι δεν ήταν συγγενής της, αλλά κάθε «Πάτερ ημών» που έλεγε για την Ελιζαμπέτ μετρούσε για τρία. Και για την Μπερναδέτα προσευχόταν. Κυρίως πρόσεχε τη γριά που κοιμόταν σαν σάπιο φρούτο που έπεσε απ' το δέντρο, διότι η Μαργαρίδα ήθελε να 'ναι εκεί όταν η Μπερναδέτα θα πέθαινε. Ήθελε να το δει. Ήθελε να δει πώς η Μπερναδέτα θα στερούνταν τη θεϊκή σωτηρία και χάρη επειδή είχε τόσα πάρε-δώσε με τον διάβολο.

Η Μαργαρίδα περίμενε με χαρά τον θάνατο. Τον δικό της. Τον είχε φανταστεί σαν μια φωτεινή έκρηξη, ένα τράνταγμα των ουρανών, μια ηδονή καθοριστική, μια ασφυκτική έκσταση υπό τον ήχο των λαούτων και των τρομπετών ενός στρατού αγγέλων. Αλληλούια! Ευλογημένο το θέλημα Κυρίου! Δόξα στον Δημιουργό μας! Το είχε φανταστεί τόσες φορές, που ήταν σαν να είχε συμβεί. Οι πόρτες του ουρανού άνοιγαν στο πέρασμά της και τα χερουβείμ έψελναν. Είχαν κόκκινο και σαρκώδες στόμα, βελούδινα μάγουλα και μάτια υγρά, γεμάτα χαρά. Ήταν ξυπόλυτα, φορούσαν χρυσά στεφάνια και μεταξωτά χιτώνια που έδεναν στο στήθος με κορδόνια που ήταν κι αυτά χρυσά. Ανάμεσα στους αγγέλους βρισκόταν ο Κύριός μας. Ο Κύριός μας που έμοιαζε στο πρόσωπο με τον Φρανσέσκ, με ένα λακκάκι στο πιγούνι και τραχιά χέρια φορτωμένα δαχτυλίδια, της έπιανε το πρόσωπο για να τη φιλήσει όπως την είχε φιλήσει ο

άντρας της τη μέρα που παντρεύτηκαν. «Καλώς ήρθες στη δόξα των Ουρανών» της έλεγε. Τότε· όταν μέσα στο λαμπερό φως της χαράς η Μαργαρίδα διέκρινε ξανά το στόμα του Κυρίου μπροστά της· τα μάτια του σαν δύο κουτάλια. Εκείνος την κοίταζε από τόσο κοντά, που διακρίνονταν εύκολα όλα εκείνα που η καμένη γυναίκα είχε αναγκαστεί να αντέξει, και τότε έκλαιγε με δάκρυα που έμοιαζαν με γάλα.

Αχ, κορούλες μου, τι απογοήτευση! Διότι, όταν η Μαργαρίδα πέθανε με τα χέρια ενωμένα, με τα νύχια πρώτα ροζ και μετά άσπρα, με το στόμα ανοιχτό και θολά μάτια που ήδη ατένιζαν την αιώνια ευφροσύνη, ήταν ήδη έτοιμη, αγκομαχώντας, λαχταρώντας, έχοντας παραδοθεί, παρότι δεν υπήρχαν ούτε χερουβείμ ούτε τρομπέτες ούτε φωτεινή έκρηξη ούτε τράνταγμα των ουρανών ούτε ηδονή καθοριστική ούτε ασφυκτική έκσταση. Υπήρχαν μόνο κάτι βρόμικες και μουτρωμένες γυναίκες που στέκονταν σε κύκλο. Αλλόκοτες και άξεστες. Αυτό ακριβώς. Τόσο θλιβερό όσο ακούγεται. Διότι, όταν η μικρή καρδιά της Μαργαρίδα, μια καρδιά τριών τετάρτων, είπε «τέρμα!», κατακερματισμένη, έχοντας γίνει κόμπος, «αντίο, γεια σας», τότε οι συγγενείς της την περιστοίχισαν. Και αντί να έχει τον Ουρανό, τους αγγέλους και τα χέρια του Θεού να της σκουπίζουν τα δάκρυα, την περιστοίχιζαν η μητέρα της, η Ζοάνα, σαν ξεδοντιάρα φοράδα, η αδελφή της, η Μπλάνκα, που μόνο γι' αυτή χαιρόταν που ήταν εκεί, αν και όχι και τόσο πολύ, η ανιψιά της, η Άνζελα, που παρά τον θάνατό της είχε ακόμη την όψη αγριογούρουνου, και η Ελιζαμπέτ, που, αν η Μαργαρίδα δεν είχε τόσο εξασθενημένες και μπερδεμένες τις αισθήσεις της, δεν θα της είχε αφήσει ούτε τρίχα στο κεφάλι. Αλλά ήταν νεκρές κι οι τέσσερις. Παναγία μου, κάποιες ήταν από χρόνια πεθαμένες. Καταραμένες ψυχές! Η Μαργαρίδα γύρισε

από την άλλη μην μπορώντας να πει τίποτα, τόσο τρομαγμένη που ήταν. Αν και δεν υπήρχε περίπτωση να την άκουγε κανείς, διότι οι συγγενείς της φώναζαν «Μαργαρίδα, Μαργαρίδα, ΜΑΡΓΑΡΙΔΑ», ενώ τη σήκωναν από τις μασχάλες και γελούσαν, και η μητέρα της τής χαμογελούσε δείχνοντάς της τις κουφάλες στα δόντια της, λέγοντας «καλώς ήρθες, Μαργαρίδα, καλώς επέστρεψες», θαρρείς και ο ίδιος ο διάβολος άνοιγε τις πόρτες της κολάσεως για εκείνη. Η καημένη η Μαργαρίδα ήταν ακόμη ζεστή, τις κοίταζε με μάτια σαν κουκουναρία, ήταν ανατριχιαστικές, τρομακτικές. Ακόμα πιο άσχημες απ' όσο τις θυμόταν και σκέφτηκε ότι μάλλον ονειρευόταν, ότι δεν ήταν δυνατόν, ότι δεν είχε πεθάνει, ότι δεν ήταν έτσι τα πράγματα, ότι δεν μπορεί να είχε συμβεί κάτι τέτοιο, όχι, όχι, όχι, σε παρακαλώ, Κύριέ μου, σε παρακαλώ, για όνομα του Θεού και της Παναγίας κι όλων των αγίων και των αγγέλων.

Αν ήταν στο χέρι της Μαργαρίδα, όταν θα πέθαινε η Μπερναδέτα, διότι δεν μπορεί να της έμενε και πολύς καιρός, δεν θα έκαναν καμία γιορτή. Οι συγγενείς της οι ακαμάτρες το μόνο που σκέφτονταν και έλεγαν τελευταία ήταν αν τα μαχαιροπύρρινα, αν το κατσίκακι, αν τα ποτήρια με την μπλε κολόνα, αν οι τηγανίτες, αν η σοζένγκα είχαν σχέση με τη γιορτή, τη γιορτή και μόνο με την καταραμένη γιορτή. Η Ζοάνα καθόταν στην κουζίνα χωμένη στη γωνιά της και τις διέταζε από 'δώ κι από 'κεί, κάντε αυτό, κάντε εκείνο, και οι γυναίκες τριγυρνούσαν μέσα στο σπίτι, έχοντας τακιμιάσει. Αν ήταν στο χέρι της Μαργαρίδα, όταν η γριά πέθαινε, θα της διοργάνωναν μια λιτή, αυστηρή, ευλαβή και γαλήνια υποδοχή. Όχι όπως η δική της.

Πώς έκλαιγε, πώς έκλαιγε η καημένη η Μαργαρίδα, όταν, αντί να ανέβει στον Ουρανό και να γίνει δεκτή από τον ποιμένα

των ψυχών, αυτές οι ανυπόφορες αγριογυναίκες, που έχωναν το δάχτυλο στις πληγές, την έσυραν προς τα κάτω στη σκάλα, ενώ θα μπορούσαν απλώς να την είχαν αφήσει να κουτρουβαλήσει. Την πήγαν στην κουζίνα και την έβαλαν να καθίσει στο τραπέζι που ήταν γεμάτο με πιάτα, ποτήρια και κατσαρόλες. Τότε άνοιξαν το στόμα κι έπιναν, έτρωγαν, φώναζαν, χειροκροτούσαν, έκαναν προποσείς, γιόρταζαν, σηκώνονταν, τέντωναν τον λαιμό τους και τα χέρια προς τα πάνω. Το αηδιαστικό πιάτο που έβαλαν μπροστά στη Μαργαρίδα γέμισε με δάκρυα, σαν σούπα. Αλλά ούτε μία από τις συγγενείς της δεν την παρηγόρησε. Ούτε μία. Ούτε η μάνα της. Η ίδια της η μάνα που την έβγαλε από τα σπλάχνα της. Η μάνα της ήταν μόνο κραϊπάλη, φωνές, πιετό, για να λέει ανέκδοτα και να σπρώχνει με τον κώλο το τραπέζι. Μόνο γιορτές και πανηγύρια η Ζοάνα. Είχε κάτσει στη θέση της, στον πάγκο της, και η Μαργαρίδα την κοιτούσε τρομαγμένη. Οι άλλες φώναζαν και την παρακινούσαν. Χόρευε! Σαν να μην είχε μνήμη ή σαν να ήθελε να την απωθήσει. Σαν να μη θυμόταν αυτά που δεν ήθελε να θυμάται. Θαρρείς και σε εκείνη την άθλια κουζίνα, μια κουζίνα γεμάτη φαντάσματα, δεν είχε σημασία πια το παρελθόν. Ολόκληρες ζωές. Οι κόρες και οι μάνες.

Το σπίτι έτριξε σαν να έσπαγαν τα κόκαλά του. Μετά έγινε μεγάλη ησυχία, την οποία διέκοψε μια κουκουβάγια απ' έξω· ακολούθησε μεγαλύτερη ησυχία. Η νύχτα είχε φωλιάσει στο μας² σαν ζωύφιο και οι σκιές τριγύριζαν δίχως πόδια. Κάθε γωνιά είχε μια δική της βαριά, κρυφή και βαθιά μαυρίλα. Το δωμάτιο όπου κοιμόταν η Μπερναδέτα ήταν στενόχωρο. Η σάλα

2 Στην Καταλονία, τα μας ήταν συνήθως μεγάλα αγροτόσπιτα με εκτεταμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις τριγύρω τους. (ΣΤΜ)

μελαγχολική. Τα σκαλοπάτια έμοιαζαν με πηγάδι. Η είσοδος έμοιαζε απειλητική. Η κουζίνα ήταν ο λαιμός ενός λύκου, δίχως πάτο. Οι τοίχοι, το τζάκι, το παράθυρο, το τραπέζι, οι καρέκλες, ο νεροχύτης δεν φαίνονταν. Σαν να μην υπήρχαν. Σαν να μην υπήρχε ούτε κουζίνα ούτε μας, μόνο σκοτάδι. Η Ζοάνα καθόταν στη θέση της. Ήταν μια πολύ γριά γυναίκα. Είχε πρόσωπο αλόγου, το ένα μάτι της πιο ανοιχτό από το άλλο, τα μαλλιά της γκρίζα και ανακατεμένα σαν χαίτη, τα χέρια της χοντροκομμένα και η κοιλιά της μεγάλη. Εκεί ήταν η θέση της, ο πάγκος κοντά στη φωτιά, αν και τώρα πια το τζάκι δεν άναβε.

Η Ζοάνα είχε παντρευτεί με τον κληρονόμο του μας Κλαβέλ στο Σαν Μικέλ ντε Μπαρετόνς εδώ και τόσα χρόνια, που ήταν αδύνατον πλέον να μετρήσεις. Η τελετή ήταν λιτή, απλή κι έγι-νε κατά τη διάρκεια του πρωινού, ώστε να προλάβουν οι νιόπαν-τροι να επιστρέψουν σπίτι πριν νυχτώσει. Άντρας και γυναίκα ανέβηκαν από τραχιά μονοπάτια και απόκρημνους χωματό-δρομους σε όλες τις αποχρώσεις του πράσινου. Είχαν διασχίσει βουνά, λόφους, φαράγγια, χαράδρες, ποτάμια, κατάφυτες και υγρές ρεματιές, ανάμεσα σε οξιές και λεύκες, σημύδες, φου-ντουκιές, βελανιδιές, φτελιές και κουμαριές που πύκνωναν και έσφιγγαν σαν ασφυκτική αγκάλη, ώσπου το φως έπεφτε πάνω στα ρούχα των νιόπαντρων σαν χούφτα γεμάτη κέρματα. Η Ζοά-να και ο Μπερναδί χρειάστηκαν μία ολόκληρη μέρα για να δια-σχίσουν εκείνα τα απόμερα και δύσβατα βουνά· σταματούσαν μόνο όταν έβρισκαν κάποιο παρεκκλήσι. Ο Μπερναδί χαμή-λωνε το κεφάλι, έκλεινε τα μάτια και ζητούσε από τον Θεό να μην εμφανιστούν στο διάβα τους λύκοι ή κακοποιοί. Η Ζοάνα στεκόταν δίπλα του, έφερνε κοντά τις παλάμες της, αλλά δεν προσευχόταν, απλώς τον κοίταζε. Διότι μπορεί να ήταν πια

παντρεμένοι, αλλά στην πραγματικότητα γνωρίζονταν μόνο τρεις μέρες και μόλις που είχε καταφέρει να τον δει έστω και λίγο. Παρατηρούσε τα μελανιασμένα του χέρια, γεμάτα μώλωπες, τα δάχτυλα σαν λουκάνικα, το τριχωτό σβέρκο, τη φουσκωμένη πλάτη, τη μύτη σαν ρέβα, το μέτωπο γεμάτο ζάρες και το πυκνό μούσι που ανέβαινε από τα μάγουλα ως τα φρύδια σαν βατομουριά. Οι προσευχές όμως του Μπερναδί ήταν μάταιες. Η Ζοάνα μόλις είχε βγάλει το συμπέρασμα ότι τελικά ο σύζυγός της έμοιαζε με κάπρο, κι αυτό διότι μετά το μεσημέρι τα τέρατα άρχισαν να τραγουδούν. Πάγωνε το αίμα στις φλέβες. Κάθε κραυγή ήταν σαν κρύο στιλέτο που κατέβαινε από την πλάτη στην κοιλιά. Αν δεν ανέπνεες, δεν σε τρυπούσε, απλώς σου ανακάτευε το στομάχι. Ο Μπερναδί, που εδώ και ώρα είχε νιώσει την παρουσία τους και που κοιτούσε ανήσυχος μέσα στην πρασινάδα και το μπλε φόντο, ανάμεσα στα δέντρα και τις απότομες κινήσεις των κλαδιών, έριξε μια κατάρα και έφτυσε κάτω. Περπατούσε μπροστά, ενώ η Ζοάνα τον παρατηρούσε αμήχανη, επειδή κλοτσούσε τις πέτρες και τα δέντρα και, δίχως να σταματά, στριφογυρνούσε το αριστερό του πόδι σαν να μην ήταν δικό του και το έσερνε στο χώμα με μανία. Δεν είχαν προλάβει να κάνουν ούτε εκατό βήματα στην ανηφόρα από τη στιγμή που ξεκίνησε το αλύχτισμα, όταν ο Μπερναδί, τρίζοντας τα δόντια, έπεσε στα γόνατα μέσα σε εκείνο το άγριο δάσος και από την εσπαντρίγια του εμφάνισε ένα γκριζό πόδι με χοντρά και κιτρινωπά νύχια και άρχισε να ξύνεται, να ξύνεται, να ξύνεται νευρικά. Τότε η Ζοάνα το είδε. Αγία Λουκία μου! Παναγία μου! Το τριχωτό και βρομερό πόδι του Μπερναδί είχε μόνο τέσσερα δάχτυλα. Μόνο τέσσερα δάχτυλα! Η καρδιά της Ζοάνα ήταν έτοιμη να βγει από το στόμα της από τη χαρά

της. Μετά βίας αντιστάθηκε στην παρόρμηση να γονατίσει και να γεμίσει με φιλία εκείνη την οπλή σαν τη Μαρία τη Μαγδαληνή. Όμως ο Μπερναδί ηρέμησε, έβαλε το κοκκινισμένο και πρησμένο πόδι του στην εσπαντρίγια και τότε άντρας και γυναίκα συνέχισαν να περπατούν, κυνηγημένοι από τη νύχτα και τις κραυγές των τεράτων. Προτού φτάσουν στο μας Κλαβέλ, ο Μπερναδί είπε με σκυθρωπό και ειλικρινές ύφος ότι στο σπίτι του ήταν πέντε αδέρφια, αλλά τα άλλα τέσσερα τα είχαν αρπάξει τα αγρίμια. Είχαν καταβροχθίσει πρώτα τα πρόβατα και, όταν τα είχαν αποτελειώσει, τα αγρίμια είχαν μπει στο σπίτι και είχαν καταβροχθίσει τα αδέρφια του, εκτός από ένα χέρι και ένα κομμάτι από το κεφάλι του κοριτσιού. Τον Μπερναδί, που ήταν ο μεγαλύτερος, που τριγυρνούσε σαν τρελός και ούρλιαζε σαν καταδικασμένος, οι λύκοι δεν τον έφαγαν. Τους φάνηκε μεγάλος μπελάς. Του είχαν κόψει το μικρό δάχτυλο από το αριστερό πόδι με μία αδέξια δαγκωματιά. Αντί για μικρό δάχτυλο, στο πόδι είχε μια άσπρη ουλή, λαμπερή και φουσκωμένη που, όταν τους άκουγε να ουρλιάζουν, έτσουνε απίστευτα.

Η μητέρα του Μπερναδί είχε αρρωστήσει αφού οι λύκοι καταβρόχθισαν τέσσερα από τα παιδιά της σαν κοτόπουλα. Είχε πρηστεί. Πρώτα μελάνιασαν τα πόδια της και μετά τα γόνατά της έγιναν κατάμαυρα. Μετά η κοιλιά, σαν πουλί που είχε πέσει από τη φωλιά. Μετά πέθανε. Όταν τα αγρίμια την ξέθαψαν από τον τάφο, θαρρείς και ήξεραν τι πάει να πει ύβρις και τι βεβήλωση, της έφαγαν το πρόσωπο και τα χέρια και τότε ο Μπερναδί κι ο πατέρας του, που είχαν μείνει μόνοι, αναφώνησαν «ώς εδώ ήταν». Και άρχισαν έναν πόλεμο. Αφέθηκαν στα χέρια του αγίου Προστάτη, του αγίου Βλασίου, του Ενδόξου, του αγίου Παύλου, της αγίας Αγάθης και του αγίου Αντωνίου,

φυλάξτε μας από το κακό και από τον σατανά, από τον λύκο και τα σκυλιά και κάθε τέρας που μόνο κακό θέλει να μας κάνει πια· και άρχισαν να ψάχνουν λαγούμια, τα οποία πάντα είναι προσανατολισμένα στον νότο και κοντά σε νερό. Κι εκεί σκόρπιζαν κοπάδια από μικρά γουρούνια, διότι έως είκοσι πέντε ημερών ακόμη θηλάζουν. Έφτιαχναν θηλιές και τάβλες-παγίδες. Έβαζαν δόλωμα πάνω σε μια τάβλα κοντά σε έναν γκρεμό και το κρατούσαν με μία πέτρα στερεωμένη με κλαδιά. Όταν το ζώο ανέβαινε για να πιάσει το δόλωμα, έπεφτε. Ένωναν δυο δυο βέλη μαζί με τρίχες από φοράδα. Έδεναν έξι ή επτά στη σειρά, τα στράβωναν, το ένα προς τη μία κατεύθυνση και το άλλο προς την άλλη, και, όταν γίνονταν αρκετά γαμψά, τα έμπηγαν σε ένα κομμάτι κρέατος αρκετά μικρό για να μπορεί να φαγωθεί με μια δαγκωματιά. Άφηναν λίγο δόλωμα από 'δώ, λίγο από 'κεί και οι λύκοι κατάπιναν την παγίδα χωρίς να μασήσουν. Όταν το χώνευαν, τα βέλη άνοιγαν σε σχήμα σταυρού και τους τρυπούσαν την κοιλιά.

Τα καλά χρόνια, στην περιοχή Ντοσρίου, πατέρας και γιος κυνηγούσαν οκτώ οκτώ τους λύκους. Στη Βιλαμαζόρ, επτά επτά. Κοντά στο Σαντ Ιλάρι, έξι έξι. Στο Εσπινέλβες και στο Βιλαντράου έπιαναν τις πιο μεγάλες λύκαινες, κάτω από τις Λες Αγούδες, τα πιο πολυάριθμα κοπάδια, και στο Σαν Σαντούρνι ντ' Οζομόρτ, στο Σαν Σερόνι, στη Βιλανόβα ντε Σάου, στο Ρουπίτ και στο Φολγκερόλες σκότωναν τόσους λύκους, που έχαναν τον λογαριασμό. Ο Μπερναδί κι ο πατέρας του εντόπιζαν τα αγρίμια, ειδοποιούσαν τα σπίτια που τους αφορούσε το ζήτημα και συγκέντρωναν τον κόσμο από τις γύρω περιοχές. Με ένα σινιάλο του κυνηγού λύκων που ήταν ο μεγαλύτερος σε ηλικία, φώναζαν κι έκαναν θόρυβο με αλυσίδες για να στενέψουν το πεδίο της πορείας και

να οδηγήσουν τους λύκους στα αυλάκια, στα πηγάδια και στους γκρεμούς όπου τους πετούσαν. Εκεί τους σκότωναν με πέτρες, ξιφολόγχες, σφεντόνες, κοντάρια και δίκρανα για λύκους, τους τεμάχιζαν επιτόπου ή τους έδιναν στους σκύλους για να τους κατασπαράξουν. Του άρεσαν του πατέρα του Μπερναδί αυτές οι έφοδοι. Για την παρέα, τις φωνές και τα γέλια των αντρών αλλά και για τον τρόπο και τις κραυγές των λύκων όταν έρχονταν αντιμέτωποι με το πλήθος. Μια μέρα όμως, κοντά στη Σέβα, ένα αγρίμι περικυκλωμένο όρμησε πάνω στον γέρο και του δάγκωσε το πρόσωπο με τέτοιο τρόπο, που, όταν σκότωσαν το ζώο, ακόμη έσφιγγε με τα δόντια του το πρόσωπο του άντρα. Σαν να φιλιόντουσαν. Ο γέρος είχε σκισμένο το σαγόνι και τρυπημένα τα μάγουλα και μετά δυσκολίας κατάπινε, σύντομα όμως δεν θα του χρειαζόταν. Διότι η λύκαινα ήταν λυσσασμένη και η λύσσα σε κάνει να μη θέλεις ούτε φαγητό ούτε νερό. Πρώτα παραπονιόταν για πονοκέφαλο. Μετά κινούνταν από μόνοι τους οι μύες του προσώπου και φαίνονταν τα δόντια του μέσα από τις τρύπες στα μάγουλα. Τότε άρχισε να σφασιάζει, μετά τον έπιασε παραλήρημα και άφριζε από τη μύτη και το στόμα. Ο Μπερναδί σκέφτηκε ταραγμένος ότι, αν τον έπιαναν κι εκείνον, αν τα αγρίμια τού ορμούσαν από πίσω και τον έτρωγαν σε καμιά σπηλιά, θα είχαν κερδίσει τη μάχη. Έβαλε τέλος στην ταλαιπωρία του πατέρα του και έτρεξε στο πλησιέστερο χωριό, τη Σέβα, για να βρει μια γυναίκα να παντρευτεί.

Η Ζοάνα, που ίδρωνε και λαχάνιαζε για να ακολουθήσει τον δρασκελισμό του άντρα της, σκέφτηκε ότι τον περίμενε! Τον περίμενε. Φυσικά και τον περίμενε! Διότι η Ζοάνα είχε ζητήσει έναν άντρα με όποιον τρόπο μπορούσε, αλλά δεν ερχόταν. Τον είχε ζητήσει στον Θεό και την Παναγία και στον άγιο Αντώνιο,

αλλά δεν την άκουγαν. Μέχρι που η Γκαρέτα –μια γριά που δούλευε μαζί της στη Σέβα, που έτρωγε μόνο σούπες με γάλα και ψωμί επειδή της έλειπαν όλα τα δόντια και η Ζοάνα δεν ήθελε να γίνει σαν την Γκαρέτα, την κοίταζε και σκεφτόταν, Θεούλη μου, σαν την Γκαρέτα όχι, σε παρακαλώ, μόνη και γριά χωρίς δόντια να τρώω σούπες με ψωμί και γάλα– τη ρώτησε «γιατί κλαις, παιδί μου;». Η Ζοάνα απάντησε ότι έκλαιγε επειδή είχε αλογίσια μούρη. Μούρη φοράδας. Και όταν το ξεστόμισε, έκλαψε ακόμα περισσότερο, διότι ο Θεός και η Παναγία και ο άγιος Αντώνιος της είχαν γυρίσει την πλάτη και την άφηναν να μεγαλώνει σαν μαρούλι, χωρίς υποψήφιο να την παντρευτεί. Αλλά η Γκαρέτα τη δελέασε: «Αν δεν σ’ ακούει Ένας συγκεκριμένος, γιατί δεν ζητάς από τον Άλλο;». Η Ζοάνα απάντησε χαμηλόφωνα ότι δεν ήξερε πώς ζητούσε κάποιος τον Άλλο. Η Γκαρέτα προσφέρθηκε λέγοντάς της ότι, αν ήθελε η Ζοάνα, εκείνη θα της το εξηγούσε. Είπε ότι, αν ζητούσε μόνο ένα πράγμα, καλύτερα θα ήταν να πάρει μόνη εκεί το ξημέρωμα. Ότι έπρεπε να σκοτώσει μία γάτα. Ούτε πολύ μικρή ούτε πολύ μεγάλη. Μεσαίου μεγέθους. Να βάλει ένα κουκί σε κάθε μάτι, ένα κουκί μέσα στο στόμα και ένα κουκί στην κωλοτυπίδα. Ότι έπρεπε να τη θάψει και πάνω στο χώμα να ζωγραφίσει έναν σταυρό και να κατοικήσει πάνω στον σταυρό. Τότε θα ερχόταν το δαιμόνιο και θα μπορούσε να του ζητήσει ό,τι επιθυμούσε η καρδιά της.

Η Ζοάνα τον είδε ενώ τίνιζε τα κάτουρα από τα πόδια της, μέσα στα δέντρα. Πρώτα τα μάτια που λαμπύριζαν, μετά εκείνη τη μουτζούρα που τελικά ήταν ο χοντρός λαιμός, την καμπούρα και την πλάτη. Μετά τον ταύρο. Διότι ήταν ταύρος. Επιβλητικός. Κατάμαυρος σαν το πιο μαύρο πράγμα του κόσμου. Τα κέρατα ήταν μαύρα, το δέρμα μέσα από τα μάτια ήταν μαύρο, τα βλέ-

φαρα ήταν μαύρα. Τα αυτιά μαύρα. Μαύρα ήταν και η μουσούδα γεμάτη μύξες, το μέτωπο γεμάτο τούφες, ο λαιμός γεμάτος φλέβες, τα πόδια, οι οπλές, η κοιλιά, οι ωμοπλάτες, το πουλί, όλα μαύρα. Τόσο σκοτεινός, που η νύχτα έμοιαζε φωτεινή. Και πλησίασε. Το τρίχωμά του λαμπύριζε σαν να ήταν νερό. Άχνιζε και μύριζε άσχημα, θαρρείς και το νερό ήταν βρόμικο και στάσιμο. Ήταν τόσο έντονη η δυσσομία, που σχεδόν σε τρυπούσε. Η Ζοάνα άφησε τη φούστα να πέσει και σηκώθηκε. Ο ταύρος ρώτησε με μια φωνή πολύ πιο γλυκιά απ' όσο θα μπορούσε κανείς να φανταστεί: «Τι θα θέλατε, καλή μου πριγκίπισσα;». Η Ζοάνα απάντησε σαν ένα πουλάκι που τραγουδάει: «Θέλω έναν άντρα ολόκληρο» είπε, «να είναι ήρωας και να έχει ένα κομμάτι γης και δυο κεραμίδια». Ο σατανάς συμφώνησε. Την ψυχή της Ζοάνα με αντάλλαγμα να την παντρεύσει. Μετά έφυγε υπό το φως ενός ισχνού φεγγαριού, γυρεύοντας αγελάδες. Την επομένη, ο Μπερναδί Κλαβέλ ζήτησε το χέρι της Ζοάνα.

Ο Μπερναδί προτιμούσε την ευφυΐα από τη ζωώδη δύναμη. Τη σιωπή. Τη μοναξιά. Όταν ο πατέρας του πέθανε, κυνηγούσε τα αγρίμια με θηλιές και παγίδες που είχαν άξονες με καρφιά και οι άκρες τους έκλειναν απότομα. Τα βουτούσε μέσα σε κοπριά, ώστε τα έξυπνα ζώα να μην καταλάβουν τη μυρωδιά από σίδηρο και άνθρωπο. Ακολουθούσε ίχνη και έψαχνε καβαλίνες. Τα βουνά ήταν γεμάτα από καβαλίνες. Σκατά πετροκούναβου που έχεζε στα μονοπάτια αδιάκριτα. Τα θηλυκά έκαναν λεπτά σκατά, τα αρσενικά, μεγάλα. Τα κόπρανα γεννέτας που ανακουφίζοταν ανάμεσα στους βράχους κάνοντας μεγάλους σωρούς πάντα στο ίδιο σημείο. Τα κόπρανα του ασβού που έκανε ολόκληρη ανασκαφή για αποχωρητήριο. Τα κόπρανα της αλεπούς που έχεζε όπου ήθελε. Αν έπιανε κανένα από αυτά τα

βρομόζωα, το σκότωνε κι αυτό, με τρόπο. Έβαζε το πόδι στον λαιμό του, πίεζε τα πλευρά του και το έπνιγε. Οι γεννέτες και τα πετροκούναβα αιχμαλωτίζονταν εύκολα και πέθαιναν γρήγορα. Με τους ασβούς και τις αλεπούδες έπρεπε να έχει κανείς περισσότερη υπομονή, να περιμένει ώρα ώσπου να πνιγούν. Αφού τα σκότωνε, τους έβγαζε τα κόκαλα, τη σάρκα και τα εντόσθια από το στόμα, χωρίς να κάνει καμία τομή. Τα γέμιζε με σανό από το δάσος μέχρι που φούσκωναν, χωρίς τσακίσματα, και τότε, όταν κατέβαινε στα χωριά, τα πουλούσε.

Τους λύκους δεν χρειαζόταν να τους σκοτώσει με ιδιαίτερο τρόπο. Έχεζαν παντού, μες στη μέση του δρόμου, αφήνοντας σημάδι. Στα σταυροδρόμια, πάνω στα βράχια, για να τους δεις, να τους αναγνωρίσεις. Οι τρισκατάρατοι ήξεραν πώς να επιτεθούν στο κάθε ζώο, τα πρόβατα στον λαιμό, τα γουρουνία στην κοιλιά, τις αγελάδες στα μαστάρια διότι έτσι έσκυβαν, τα άλογα και τα γαϊδούρια όπως να 'ναι επειδή με τα πίσω πόδια έριχναν κλοτσιές, καλύτερα να κυνηγήσουν τα μικρά. Τα μωρά από το κεφάλι. Αν έβρισκαν καμιά λύκαινα που μόλις είχε γεννήσει, ήξεραν ότι έπρεπε να τραβήξουν από τον σάκο και τον ομφάλιο λώρο για να προκαλέσουν εσωτερικά τραύματα. Αν είχαν μόλις σκοτώσει, τα κόπρανά τους ήταν μαλακά, υγρά και σκουρόχρωμα, αφού πρώτα έτρωγαν το αίμα και τα εντόσθια που έβαφαν μαύρα τα σκατά και, αν είχαν ξεκοκαλίσει τον σκελετό, έκαναν άσπρα περιττώματα, χνουδωτά και ξερά. Τα δαιμόνια σε εκείνα τα βουνά ο Μπερναδί τα σκότωνε δίχως να το πολυσκεφτεί.

Για έναν λύκο ή μια λύκαινα του έδιναν κέρμα που άξιζε για πέντε μεροκάματα. Για ένα κοπάδι τού έδιναν πέντε ακόμα. Αφού τον πλήρωναν, του έδιναν ένα πιστοποιητικό με σφραγίδα για να συγκεντρώνει με καλή διάθεση χρήματα από τα χωριά.

«Ορίστε ο προδότης που σας άδειαζε τα κοτέτσια. Αυτό είναι το παλιοαγρίμι που σας έκανε τόσο κακό και έπνιγε τα ζωντανά σας. Δώστε κάτι αν θέλετε». Ο κόσμος τον φίλευε ξηροκάρπια και γλυκό ψωμί και ο άνθρωπος επέστρεφε στο μας Κλαβέλ με τα χέρια κατακομμένα, μία σακούλα με λεφτά κι ακόμα μία με λιχουδιές. Καθόταν στο τραπέζι πεινασμένος, θαρρείς και δεν είχε φάει από τη στιγμή που έφυγε, και καταβρόχθιζε τα εδέσματα που η Ζοάνα τού έβαζε μπροστά του, παρινεύοντάς τη με βρυχηθμούς, με το πρόσωπό του πάνω στο πιάτο και τα μάτια θαμπωμένα από τους υδρατμούς. Το ζουμί της σούπας έτρεχε πάνω στο μούσι, τα δάχτυλα και τους αγκώνες του και, όταν τελείωνε έχοντας ανακτήσει τις δυνάμεις του, αγκάλιαζε τη γυναίκα του με λαδωμένα χέρια. Η Ζοάνα, κάτω από αυτό το πεύκο, τον άντρα της δηλαδή, ξεσκέπαζε ένα βασιλομανιτάρο που όμοιό του δεν είχε υπάρξει. Ένα μανιτάρι που γέμιζε όλο της το χέρι και που εκείνη άγγιζε απαλά για να μη σπάσει το τρυφερό του πόδι. Διότι ο Μπερναδί μπορεί να ήταν άσχημος σαν γουρούνι, αυτό το επιβεβαίωνε η Ζοάνα, όμως τι μανιτάρι ήταν αυτό! Μάνα μου, τι μανιτάρι, βελούδινο, σκληρό και όμορφο όσο κανένα άλλο. Κόκκινο, άσπρο και αστραφτερό με πάχνη. Λες και όλη η λεπτότητα, όλη η ομορφιά, όλη η χαρά είχαν κρυφτεί εκεί από κάτω, με μορφή καπέλου, δαχτυλιδιού, σπόρων και ποδιού, καρφωμένα σαν ρίζα σε σκούρο χώμα. Μανιτάρι, ποιος σε φύτεψε; Η Παναγία με τα πέντε δάχτυλά της και μέχρι εδώ με έφερε, κοντά της.³

Τη δεύτερη φορά το δαιμόνιο παρουσιάστηκε με τη μορφή

3 Πρόκειται για απόσπασμα από παραδοσιακή καταλανική προσευχή προς την Παναγία. (ΣτΜ)

ανθρώπου. Μια συννεφιασμένη νύχτα πήγε στο μας να λογαριαστεί. Αλλά της Ζοάνα τής άρεσε τόσο εκείνο το σπίτι όσο το κέλυφος στο σαλιγκάρι, όσο το σώμα στην ψυχή, που ήταν σαν να κοίταζε το δαιμόνιο μέσα από μια πανοπλία, πίσω από ένα τείχος. Ήταν ένας άσχημος άντρας, κοκαλιάρης, φαλακρός, με λευκό πρόσωπο και μεγάλο στόμα. Μύριζε όσο ο ταύρος, αλλά αυτή τη φορά, μέσα στη δυσσομία, η Ζοάνα διέκρινε μυρωδιά από κατσίκα, κώλο και φωτιά. Δεν το κάλεσε να περάσει. Το δαιμόνιο τη χαιρέτησε με λεπτή και υποβλητική φωνή. «Καλό βράδυ να έχετε, πριγκίπισσα». Εκείνη δεν του ανταπέδωσε τον χαιρετισμό και αντ' αυτού του πέταξε: «Ο Μπερναδί δεν είναι ολόκληρος άντρας», αλλά φαίνεται ότι το κακό θηρίο δεν το καταλάβαινε και η Ζοάνα χρειάστηκε να του εξηγήσει. «Ζήτησα έναν ολόκληρο άντρα, να 'ναι αφέντης, να 'χει ένα κομμάτι γη και κεραμίδι πάνω από το κεφάλι του, αλλά ο Μπερναδί δεν είναι ολόκληρος άντρας». Ο μεγάλος ψήστης την κοίταζε δύσπιστα. Η Ζοάνα πρόσθεσε: «Του λείπει το μικρό δάχτυλο από το αριστερό πόδι». Μετά απ' αυτό ακούστηκε ένας βρόντος και μία απίστευτη έκρηξη· έβρεχε καρεκλοπόδαρα για τέσσερις μέρες. Από την καταιγίδα κατέπεσαν οι γέφυρες του Σάου, του Κερός, του Σαλέντ και της Σουσκέδα.

Η Ζοάνα δεν σκέφτηκε ξανά το δαιμόνιο. Θεώρησε ότι το είχε κοροϊδέψει, ώπου γεννήθηκε η πρωτότοκη κόρη της, η Μαργαρίδα. Ήταν ένα ψηλόλιγνο πλάσμα, με αυστηρό και αποδοκιμαστικό βλέμμα, με το στήθος της να μοιάζει μπλε από όλες τις φλέβες που το διαπερνούσαν, νευρικό και εκστασιασμένο. Η Ζοάνα έβαζε το αυτί της στα πλευρά του και ταραζόταν, διότι, ακόμα κι αν δεν φαινόταν, αν άκουγες καλύτερα, το καταλάβαινες. Η μικρή είχε πρόβλημα στην καρδιά

της, έλειπε ένα κομμάτι. Αυτό δεν σήμαινε ότι η Μαργαρίδα είχε άρρωστη καρδιά, όχι, ούτε ευαίσθητη. Ούτε αυτό. Σήμαινε ότι η καρδιά της ήταν μικρή, σκληρή, με πολλές ίνες, δύσκολη στο μάσημα. Άγρια, καρδιά λαγού. Μετά τη Μαργαρίδα, η Ζοάνα έφερε στον κόσμο την Μπλάνκα, η οποία γεννήθηκε χωρίς γλώσσα και το στόμα της ήταν σαν άδεια φωλιά. Η Ζοάνα ένιωσε ξανά το κεντρί της αμφιβολίας, αλλά δεν πήγε το μυαλό της. Μετά ήρθε η Εσπεράνσα. Η Εσπεράνσα της, η μικρή, η καμμενούλα, γεννήθηκε χωρίς συκώτι και πέθανε κατακίτρινη σαν κοτοπουλάκι. Έμοιαζε αδύνατον να εγκαταλείψει εκείνο το δεματάκι ολομόναχο μες στη νύχτα, στα κρυφά, μέσα σε έναν λάκκο στο χώμα, παγωμένο και σκοτεινό, κοντά στον τοίχο του Σαν Μικέλ ντελς Μπαρετόνς για να 'ναι κοντά στον Θεό. Η Ζοάνα όμως ακόμη δεν μπορούσε να το πιστέψει και τότε έκανε τον διάδοχο. Θα τον είχαν ονομάσει Μπερναδί όπως τον πατέρα του αν δεν είχε γεννηθεί χωρίς τρύπα από πίσω και δεν είχε πεθάνει γεμιστός σαν λουκάνικο. Η σάρκα του ήταν σκληρή και μπλαβιασμένη. Ενώ ο Μπερναδί πήγαινε εκείνο το δεύτερο δεματάκι στο Σαν Μικέλ, η Ζοάνα το 'πιασε. Συνειδητοποίησε ότι όλα έχουν ένα κόστος, ότι πάντα αυτό το κόστος είναι υπερβολικά υψηλό και ότι μετά τη συμφωνία που έκανε και ξέ-κανε με το δαιμόνιο, εξαιτίας του μικρού δάχτυλου που έλειπε από το πόδι του άντρα της, σε όλους τους απόγονους της θα έλειπε κάτι. Κοίταξε το σπίτι, τον άντρα, την αυστηρή κόρη, τη μουγγή κόρη και σκέφτηκε ότι ήταν πολλά περισσότερα απ' όσα είχε η Γκαρέτα. Με τη βοήθεια ιτιάς, κισσού, ρίζας φουντουκιάς, φλισκουνιού και κάνναβης, στέρεψε για πάντα εκείνο το ρυάκι που έφερνε στον κόσμο μισοφτιαγμένα παιδιά.